

47 Er is alleen maar buitenkant

Ze zijn weer thuis, in Amsterdam, Marten Soolmans en Oopjen Coppit. Rembrandt schilderde ze in 1634. Door de minutieuze weergave van de rijke kostuums, de beweeglijkheid van de figuren én de genuanceerde lichtval, zijn deze twee schilderijen van de toen 28-jarige Rembrandt topstukken in zijn oeuvre.

Marten en Oopjen zijn nog maar net getrouwd als ze zich levensgroot als de rijke Europese adel laten verbeelden. Dit glamourpaar begint aan een prachtig leven, zo lijkt het; Oopjen is hoogzwanger. Maar smoorverliefd zien ze er niet uit. Is het soms een 'huwelijk om het geld', omdat beide steenrijke families er financieel voordeel bij hadden? Hoe het ook zij, wie nú naar dit echtpaar kijkt, weet dat achter deze weergaloos mooi geschilderde schilderijen óók een gezinstragedie schuilgaat. Van hun – binnen vier jaar geboren – drie kinderen overleefde er slechts één de kindertijd. Marten stierf, 28 jaar oud, zeven jaar nadat ze samen geschilderd zijn.¹ Wat de prachtige schilderijen ons laten zien is alleen maar buitenkant. Zeven jaar later is het sprookje uit.

Opzij van Marten en Oopjen hangt in het Rijksmuseum dat andere immense schilderij van Rembrandt, de Nachtwacht, acht jaar later geschilderd. Veel meer nog dan in de schilderijen van Marten en Oopjen zien we daarin het fantastische spel van licht en donker, waarvan Rembrandt niet de uitvinder, maar wel de grootste meester is.

In het leven – zo laat Rembrandt ons zien – is er altijd sprake van licht en donker. De diepgang ontstaat als het licht het duister niet geheel verdrijft (want dan krijg je een akelig plat schilderij), maar elk zijn goede plaats heeft gekregen. Dan ontstaat een heel krachtig beeld. De wisselwerking tussen licht en donker geeft dynamiek aan het leven.

Als ik Anselm Grün goed begrijp, ziet hij dat heel anders. Grün is een 71-jarige Duitse Benedictijnerpater die zijn honderdduizenden verslaat met meer dan 200 boeken (hoe doet die man dat – in 40 jaar? Hoep, tien weken, weer een boek klaar?) met titels als *Het grote boek van Levenskunst*. Ik weet niet aan welke levenservaringen hij zijn levenskunst heeft ontleend of getoetst. Wel weet ik dat hij een theoloog en filosoof is die als pater van zijn abdij een verzameling van twintig commerciële bedrijven met een miljoenenomzet heeft gemaakt. Hij móet dus wel over levenswijsheid beschikken. Blijkbaar zoveel, dat je daar 200 boeken voor nodig hebt!

'Eén enkele vreugde verdrijft honderd droefheden', zegt een Chinees spreekwoord en Grün beaamt dat graag, want – zo schrijft hij – een kleine vreugde kan de droevige stemming die de ziel van de mens somber maakt, verdrijven. De blijdschap is als een wig die in de muur van de droefheden wordt gedreven. De wig breekt de muur in tweeën. Er ontstaat een opening waardoor het leven kan doordringen tot de mens.² Grün plaatst dus blijdschap *tegenover* verdriet; als je blij bent, is je verdriet weg en pas dan kan het leven doordringen tot de mens. Blijdschap is een wig die verdriet verdrijft, zegt hij.

Ons levensgevoel is geheel anders. Onze wonderlijke levenservaring is dat blijdschap en plezier om het goede leven en verdriet om verlies náást elkaar kunnen en mogen bestaan. Een leven met verdriet én vreugde, dát is aards leven. Ze zijn er en mogen

er allebei zijn, het ene wordt niet verdrongen door het andere. Nee, dan houd ik het liever bij Ramses Shaffy. Hij schreef geen 200 boeken om zijn levenswijsheid over te dragen. Sterker, hij had maar één liedregel nodig om mij te vertellen wat ware, alles omvattende levenskunst is: 'Zing, vecht, huil, bid, lach, werk en bewonder – niet zonder ons.' Streep daaruit geen woord weg, alleen zo is het leven echt leven.

Niet zonder ons? Hebben opvattingen als van Anselm Grün ertoe bijgedragen dat verdriet in onze samenleving er eigenlijk niet mag zijn? Oh ja, wel als je *toeschouwer op afstand* kunt zijn. Uitgerekend programmamakers van de EO en NCRV weten dat andermans verdriet altijd goed is voor hoge kijkcijfers.

Niet zonder ons? Alleen in de lichtheid van het bestaan lijkt het samenleven voor velen nog draaglijk te zijn, weg van het duister! Het geluk en het licht worden geveinsd want uit angst voor de confrontatie met verdriet en het duister, wordt daarover niet gesproken. Ja, Anselm vindt zijn gelijk op het caféterras, het strand van Scheveningen, op het familiefeestje, op de zakenborrel. Daaraan doe ik op z'n tijd graag mee. Maar daar lopen we wel het risico een eenzijdig leven met alleen maar lichtheid te zien. Een frisse blik, glimlach op de lippen. 'Met jou gaat het wel goed om zo te zien, je hebt de draad van het gewone leven al weer opgepakt, fijn joh!' en hup, op naar het volgende tafeltje en glas. Met iedereen een babbeltje om zo met niemand een gesprek te hoeven voeren. Maar in hoeveel hoofden en harten van de aanwezigen is er náást de blijdschap ook het verdriet om een dementerende moeder, een hulpbehoevend kind, een gebroken huwelijk, een bedrijf dat failliet gaat, een gestorven kind of levenspartner? Wij leven met de buitenkant en er wordt van ons verwacht dat we die binnenkant, die juist in die situaties zo kan opspelen, verborgen houden.

Soms lukt dat niet zo goed. Zoals bij onze zoon Martijn. Onlangs mochten we samen met twee hulpverleners van Martijn terugblikken op de jaren waarin zij hem hielpen te ontdekken wie hij was: een Asperger – zoals hij zichzelf nadien noemde. De jonge vrouw die als psychiater zoveel voor Martijn heeft betekend, vertelde ons: als wij over Martijn spraken, viel vaak het woord *onbevangen*. Dat herkenden we. Hij toonde zich zoals hij was. Puur, zonder franje! Zijn buitenkant toonde zijn binnenkant. Als je hem in zijn gezicht keek, als hij nog maar één zin voor de telefoon had gesproken, wist je hoe het met hem was.

Martijn.

Die onbevangenheid maakt kwetsbaar en dat wist Martijn. Daarom wilde het niet zo goed in een gezelschap waar mogelijk alleen maar de buitenkant telde. Want je kon ontzettend met hem lachen, je kon met hem huilen, maar wat had hij een bloedhekel aan het masker waarachter een mens zich kan verschuilen, vooral in grotere gezelschappen. Als het toch moest, zocht hij zijn tafelmannequin graag zelf uit. Een tafelmannequin met gevoel voor de binnenkant. Dan had je het goed met hem. Die onbevangenheid liet hij ook in veel van zijn artikelen blijken. Dat als voorbeeld daarvan in het boek *Martijn – Kroniek van een Asperger* ook zijn artikel wordt opgenomen over *De handschoentjes van Boudewijn Büch* met als titel *Er is alleen maar buitenkant*³ hoeft dan ook niemand te verwonderen.

- - -

1 Trouw, 1 juli 2016

2 Anselm Grün, *Het grote boek van Levenskunst*, Ten Have, 2015

3 De laatste regel van een kwatrijn van Komrij.

